

# Տ Ն Տ Ե Ս

Ա Մ Ս Օ Ր Ե Ա Յ Հ Ա Ն Դ Է Ս

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ր Դ Ա Յ Ի Ն Տ Ն Տ Ե Ս Ո Ւ Թ Ե Ա Ն

Բ. ՏԱՐԻ

1888  
Ա. ՊՐԻԼ

ԹԻԼ 7.

## ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ ԱՐԵՒԵԼ. ՏՆՏԵՍ. ՍՈՒՌԹԵԱՆ

Մարտ 27 կիրակի օր՝ Արեւել. Տնտես. Միութեան ընդհ. ժողովոյ 6<sup>րդ</sup> գումարումն տեղի ունեցաւ ընդ ատենապետութեամբ դեր նախագահ Մեծ. Միքայէլ էֆ. Կիւլլապեանի, նախագահ Մեծ. Աւետիս էֆ. Եօրտամեան բանաւոր պատճառաւ բացակայ գտնուելով:

Ատենանք բացուեցաւ ժամը 6ին միջոցները ի ներկայութեան 26 անդամոց որոց թիւը յետոյ 50ի յանգեցաւ, որ ըսել է թէ ժողովոյն անդամոց երկու երրորդ մասը ներկայ էր:

Յետ ընթերցման նախորդ ժողովոյ ատենադրութեան՝ որ առանց դիտողութեան ընդունուեցաւ, Մեծ. նախագահը ժողովոյն հաղորդեց Քննիչ յանձնաժողովոյ պաշտօնական գրութեան պարունակութիւնը որ կը հաստատէր Միութեան 1887 տարւոյ հաշուոց կատարեալ ճշգրտութիւնը:

Այնուհետեւ Տնօրէն ժողովոյ տեղեկագիրը կարգացուեցաւ որ՝ 1887 տարւոյ շրջանին մէջ կատարուած Միութեան զանազան գործառնութիւնքն թուելէ յետոյ, կը ծանուցանէր թէ բաժիններու թիւը որ 1886 տարւոյ վերջը 454 էր միայն, 1887 տարւոյ վերջը 604ի յանգած էր, եւ թէ Միութեան հողերու մասին ստանալիք կայսերական արտօնագրոյն համար տըր-

ուած խնդրագիրը էվգաֆի բարձր նախարարութեան կողմանէ սկզբամբ ընդունուած եւ յղուած էր Բաղաքապետի վարչութեան որպէս զի գետիններու պաշտօնական յատակագիծը պատրաստել տայ՝ փողոցները բանալով եւ ըստ օրինի պահականոցի, դպրոցի եւ այլ պէտք եղած տեղերը որոշելով: Տեղեկագիրը կը վերջանար Տնօրէն ժողովոյ հրաժարմամբ՝ իւր պաշտօնավարութեան շրջանը աւարտած լինելով: Ընդհ. ժողովը իւր շնորհակալութիւնքն յայտնեց Քննիչ յանձնաժողովոյ եւ Տնօրէն ժողովոյ անդամոց՝ գնահատելով նոցա արդիւնաւոր աշխատութիւնքն յօգուտ Միութեան:

Այս պահուն Մեծ. նախագահը՝ ծանուցանելով թէ ըստ խնդրոց կարգին 1887 տարւոյ հաշուեկշիռը պարտիքը ուէի դնել, հրաւիրեց զժողովականս յայտնել իրենց դիտողութիւններն եթէ ունին: Միքանի ժողովականաց կողմանէ բացատրութիւններ խնդրուեցան այս մասին, յետ որոյ 1887 տարւոյ հաշուեկշիռը օրինաւոր գտնուելով ընդունուեցաւ միաձայնութեամբ:

Յետ այսորիկ խնդրոց կարգին մէջ նշանակուած ըլլալով 1888 տարւոյ համար Տնօրէն ժողովոյ կողմանէ պատրաստուած հաշուեցոյցին քուէարկութիւնը, ժողովականաց ոմանք առաջարկեցին յատուկ յանձնաժողովոյ մը յանձնել հաշուեցոյցին քննութիւնը, առարկելով թէ կարելի չէր ընդհ. ժո-

դովոյ մէջ մանրամասն քննութիւն մի կատարել: Բայց Տնօրէն ժողովը անմիջական քննութիւն պահանջելով՝ յետ թեր ու գէմ վիճաբանութեանց, քուէից առաւելութեամբ որոշուեցաւ հաշուեցոյցին քննութիւնը կատարել անմիջապէս Ընդհ. ժողովոյ մէջ, հետեւաբար հաշուեցոյցին սիւնակայ մէջ նշանակուած այլ եւ այլ գումարներուն վրայ հարցումներ եղան որոց վրայ գոհացուցիչ պատասխաններ տրուեցան. յետոյ վիճաբանութիւնք տեղի ունեցան Տնօրէն ժողովոյ եւ վարչութեան անդամոց տրուելիք այցելագիրներու մասին. բայց ժամանակը անցած ըլլալով վիճաբանութիւնք եզրակացութեան մը չի յանգեցան, եւ որոշուեցաւ շարունակել 15 օր վերջը գումարելիք յաջորդ ժողովոյ մէջ:

Ժամը 10ին ատենը փակուեցաւ:

### ԱՌԱԿՔ ԼԱՅՕՆԹԷՆԻ

ՄԱՀ ԵՒ ՓԱՅՏԱՀԱՐ

Յախերով ծածկուած մի թշուառ փայտահար,  
Միջարեկ հեծելով կապոցին եւ ամաց  
Ծանրութեանը ներքեւ՝ թոյլ քայլով եւ կամաց  
Ժամանել ջանայր իւր մըրոտեալ տա-  
վերջապէս ուժաթափ՝ ընկճուած ցա-  
ւէն ալ,  
Վար դնէ զիւր կապոց ու սկսի մտմտալ.  
Ծնէնէն ի վեր ինչ հաճոյք է վայելած,  
Միթէ՞ կայ յաշխարհի իրմէ խեղճ ա-  
րարած.  
Հաց չունի շատ անգամ, իսկ հանգիստ  
ոչ՝ բնաւ.  
Կին, որդիք, բռնի տուրք, պաշտօն-  
եայք, քաղց, ծարաւ  
Հարկահան, պարտատէր,  
Նկարեն իւր աչաց ճիշտ թշուառ զիւր  
պատկեր.  
Յուսահատ կանչէ զմահ, մահն ալ գայ  
փութապէս,  
Հարցունէ, « Բարեկամ, ի՞նչ կուզես  
դու յինէ ».

« Սա կապոցն յիմ չալակ բեռընել ինձ  
օգնէ,  
Բայց խնդրեմ չուտ ընես: »

Ի ԿԻՐԱՅԻՆԻ ԵՒ ՈՐԴԻՔ ԻՒՐ

Աշխատեցէք, քրտնեցէք.

Ոչ պակսի հացն ալ երբէք:  
Երկրագործ մի մեռնելու մօտ լինելով  
կանչեց զորդիսն իրեն քով.

Չկար ներկայ

Ոչ ոք վկայ.

Ըսաւ, « Այս է իմ կտակ,

Արտ ագարակ

Զոր մեր պապեր մեզի ժառանգ են  
Թողած

Չըլլայ ծախէք՝ զի հոն մեծ գանձ մ'է  
Թաղուած,

Ո՛ւր տեղ, ես ալ չգիտեմ. բայց կըր-  
նաք դուք

Գտնել զանի եթէ ընէք ջանք եւ փոյթ.  
Հունձքէն յետոյ՝ արտն սկսէք անձանձ-  
րոյթ

Բրեւ պեղել, մէկ տեղ պարապ մի թո-  
ղուք

Զոր ոչ յուզած լինի բա՛հ: »

Երբ հայրերնին մեռաւ՝ որդիքը խօսք  
մէկ

Փորեցին արտն ամեն կողմ՝ այնպէս  
աղէկ

Որ այն տարին բերաւ առատ հունձ  
եւ չահ.

Իսկ գանձ չկար հոն թաքուն.

Բայց հայրն էր շատ իմաստուն

Որ չմեռած իւր որդւոց ցոյց տալ ուզեց  
թէ աշխատանքն է գանձ մեծ:

Թարգմանեաց

Մ. ԱՃԷՄԵԱՆ

### ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ ՄԱՆԿԱՆՅ

Եթէ բժշկութիւնը այն արհեստն է  
որ կը բուժէ հիւանդութիւնները, ա-  
ռողջապահութիւնն ալ այն արհեստն է  
որ կ'զգուշացնէ զմեզ հիւանդութիւն-  
ներէ, եւ այս պատճառաւ առողջա-  
պահութիւնը բժշկութենէ նախամեծար  
կրնայ նկատուիլ:

Առողջապահութենէ՝ մասնաւոր թէ

հանրային, կախումն ունի յաճախ ամբողջ երկրի մը կենդանութիւնը:

Նախնի Յունաց ժամանակ, որոց կազմուածին գեղեցկութիւնը եւ մարմնոց կայտառութիւնը հռչակաւոր էին, առողջապահութիւնը մեծ դեր ունէր եւ կրօնի հետ կապուած էր:

Մարդուս կեանքը տարիքի զանազան բաժանումներու կը վերածուի որոց իւրաքանչիւրն առանձին առողջապահիկ կանոններ ունի: Առ այժմ նիւթ ընտրած ենք մեզ առաջին հասակն, որ է կաթնատուութեան միջոցը:

Մանկութեան սոյն միջոցը նաեւ այլ եւ այլ բաժանումներ ունի, եւ ծննդեանէն սկսելով կը տեւէ մինչեւ որ քսաններորդ ակապն բուսնի:

Ընդհանրապէս մանուկը ծնելէն հինգ օր վերջը՝ պորտին կապը թառամելով կանջատի. այս առաջին հինգ աւուրց մէջ մանաւանդ ժրաջան խնամոց կարօտ է մանուկը:

Կան խնամներ զորս միայն բժիշկը կամ մանկաբարձը կարող է տալ ինչպէս երբ մանուկը՝ դեռուար ծննդաբերութենէ մը յետոյ, մարած ըլլայ: Մարած ծնեալք յաճախ կաթուածի կերպարանք ունին եւ մանուկը կապոյտ է. այս պարագային հարկ է կտրել պորտը առանց զայն կապելու եւ մի քանի փոքրիկ դգալ արին հոսեցընել: Երբ այսպէս մանուկը մի կամ երկու դգալ արին կորսնցնէ կսկսի անմիջապէս շնչել:

Մարած նորածինը երբեմն ալ խեղդահեղձի կերպարանք կուենայ, անգոյն եւ գալուկ կըլլայ. այս պարագայի մէջ լաւագոյն է պորտը չկտրել, բայց որովհետեւ մանուկը խնամելու համար հարկ կըլլայ մօրմէն զատել, ուստի անհրաժեշտ է պորտը կտրել բայց երկու հանգոյցներու մէջ տեղէն որպէս զի բնաւ արինահոսութիւն տեղի չունենայ. ապա պէտք է մանուկին մարմինը շփել, տաք ջրով լուանալ քացախ կամ մանանխոյ ալիւր խառնելով

եւ ամենէն աւելի արուեստական եղանակաւ օդ շնչելով բերանին մէջ. այս միջոցներով տղան կը սթափի:

Երբեմն նաեւ ճմրան ժամանակ՝ վառարանի ջերմութիւնը, եւ տաք եղանակի մէջ զովարար օդոյն ազդեցութիւնը եւ մանկան բազկաց յաջորդաբար տրուած ի վեր եւ ի վար շարժումներն, կը բաւեն վերակենդանացնել զնորածինը: Այս պարագայի մէջ կրնայ պորտը կտրուիլ՝ շնչառութիւնը սկսելէ յետոյ:

Լաւ է նաեւ փափուկ փետուրի մը ծայրովն նորածին մանկան բերանին խորը հաւաքուած հիւթերը մաքրել:

Կը տեսնանք որ ամենաբնական ծննդաբերութեան մէջ անգամ մանկաբարձի մը ներկայութիւնը անհրաժեշտ է թէ մանկան եւ թէ իր մօրը համար:

Նորածին մանկան մարմինը տեսակ մը իւղով ծեփած է զոր պէտք է մաքրել հաւկիթի դեղնուցով կամ ձէթով եւ ապա լուանալ գաղջ ջրով: Յետոյ փափուկ եւ տաք լաթով մը սրբելով պէտք է հագուեցընել յառաջ բժշկին կամ մանկաբարձին յանձնել զայն որպէս զի ստուգէ թէ կազմուածի թերութիւն մը չկայ, եւ եթէ լեզուին թելը երկարած է, դարմանէ զայն ինչպէս նաեւ խնամէ պորտին կապը:

Երբեմն պառաւ կանայք մանկան գլուխը կը ձմլեն ու կը թրեն, կանոնաւոր ձեւ մը տալու դիտաւորութեամբ. պէտք է զգուշանալ սոյն վտանգաւոր սովորութենէ. եթէ մանկան գլուխը երկարած է ծննդաբերութեան գործողութենէ, թրելու սովորութիւնը կրնայ նորա մտային զարգացման վնաս հասցընել. սակայն բնութիւնը անզգալի կերպով եւ կամաց կամաց կրնայ այս թերութիւնը շտկել:

Յետոյ պէտք է հագուեցընել. փութանք ըսելու թէ պէտք չէ բնաւ գործածել սեղմեալ խանձարուրք, որ աճման արգելք ըլլալով կրնայ ոսկերաց կորութիւններ պատճառել:

Պէտք է կահուղ կտաւէ գտակով մը գլուխը ծածկել եւ եթէ ցուրտ է երկրորդ մը դնել բարակ ֆանէլայէ. հագցընել շապիկ եւ բաճկոնակ բամպակէ. ձմեռ ժամանակ կրնայ այս երկուքին միջեւ երրորդ մը յաւելուլ ֆանէլայէ. այս հագուստներուն թեզանիքը պէտք է լայն ըլլան ըստ բաւականի որպէս զի մօրը կամ ստնտուին ձեռքը նորա մէջ կարենայ մտնել եւ դիւրութեամբ բռնել մանկան ձեռքերը. եթէ բռնաբարելով մանկան թեւերը հագուցընել ուզուի, կրնայ նորա փափուկ ոսկորները կոտրիլ: Ի վերջոյ մանուկը պատելու է կտաւէ ծածկոցով մի եւ եթէ եղանակը ցուրտ է՝ երկրորդ եւ երրորդ մը յաւելուլ բոլորէ: Պէտք չէ բնաւ մանուկը սեղմուած ըլլայ եւ դիտելու է որ կրծին շարժումներն ազատ ըլլան, որպէս զի շնչառութիւնը չնեղուի: Աւելորդ է ըսել թէ բնաւ գնդաւոր չգործածելով մանկան հագուստները պէտք է ժապաւէններով միայն կապել:

Պէտք է նաեւ տաք սենեակի մէջ հագուցընել մանուկը եւ սակայն պատուհանին մօտ որպէս զի կարելի ըլլայ զով օդ տալ անմիջապէս եթէ ստիպողական հարկ մ'ըլլայ:

Մ. Ա.

#### ԲՈՐԲՈՒԲԵԱԼ ԱՐՏԵՒԱՆՈՒՆԻՔԸ ԴԱՐՄԱՆԵԼ

Կարմրցած արտեւանուները բժշկելու համար հետեւեալ դեղը գործածելու է:

Օխրաւուրի թարմ ճիւղ մը առ, վրայի կեղեւը հանէ, եւ կեղեւին անմիջապէս տակը գտնուած ձերմակ մասը մանր մանր ջարդէ մինչեւ որ մէջտեղը գտնուած փայտը յերեւան ելլայ. ափ մը այդ ջարդած փայտին վրայ մէկ լիդրա պաղ ջուր լից եւ ուժով զարկ մինչեւ որ ջուրը ճերմկնայ եւ խժային թանձրութիւն մը ստանայ. յայնժամ լաթէ մը անցուր եւ դիր հիւանդ աչքերուն վրայ:

#### ԴԵՄՔԻ ՀՈՒՐՔ ԵՒ ԿԱՅԾՈՒՆԵՐԸ

Դէմքի հուրքը եւ կայծոռիկները (սիւվիզիկները) հետեւեալ դեղով կրնան բժշկուիլ ամենայն յաջողութեամբ:

50 կրամ ծծմբի ծաղիկը լուանալէ յետոյ կէս լիդրա եռացած ջուր լեցընելու է վրան եւ թողուլ է երկու օր. այնուհետեւ այս ջրով երեսին վէրքերը լուանալու է օրը մէկ կամ երկու անգամ. առաւօտ եւ երեկոյ փոքր քանակութեամբ ծծմբի ծաղիկ եւս ուտելով՝ բժշկութիւնը կը փութացուի:

#### ԱԿՈՒԱՅԻՑ ՏՐՈՒԵԼԻՔ ԽՆԱՄՔ

Եթէ կուզես որ փոքրիկ աղջիկդ աղւոր ակաւաններ ունենայ, պէտք է հանապազօրեայ խնամք տանիս երբ երկրորդ անգամ նորա ակաւանները բուսնին:

Պէտք է ամեն առաւօտ ծուռ բուսած ակաւանները մատներովդ կանոնաւորես, ետ մղելով զանոնք որ դէպ յառաջ կը ցցուին եւ առաջ քաշելով զանոնք որ յետս կը բուսնին:

Ակաւանները լուանալու համար, գաւաթ մը ջրոյ մէջ եռացնելու է երկու մատով բռնելու չափ՝ ֆիսֆինա եւ նոյն չափ ալ ֆաֆաօի փոշի. այս հեղանիւթը կը դօրացնէ լինտերը եւ կը ճերմկնէ ակաւանները առանց նոցա փայլունութիւնը եղծանելու: Ամեն կերակուրէ վերջը բերանը ցողուելու է գաղջ ջրով որ պէտք է յառաջուց եռացուած ըլլայ:

#### ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

#### ՀԱԻԵՐՈՒ ԹՇՆԱՄԻՆԵՐԸ

Գիւղերու մէջ շատ անգամ հաւերը կը ջարդուին բայց շատերը չեն գիտեր թէ ոյք են թշնամիները. եւ սակայն շատ դիւրին է ճանչնալ զանոնք վասն զի գիւղակեր անասունք կամ թռչունք հաւերն սպաննելու համար մասնաւոր կերպ մ'ունին եւ ամենքն ալ հաւու մարմնոյն մի եւ նոյն մասունքն չեն ուտեր: Թէ որ հաւու ճագերը վզէն խաճնուած են,

նշան մ'է թէ թշնամին է կուզը (սանսար) կամ աքիսը (կէլինճիք) . թէ որ ձագերուն միայն թեւերը եւ ոտքերը գտնաս, թշնամին կատու մ'է . իսկ կաշաղակը (սագսըզան) կամ ագուաւը նոցա գլուխը միայն կուտեն . այս նշաններէն թշնամին ճանչնալով կրնաս պէտք եղած միջոցներն ձեռք առնուլ զանոնք ջնջելու համար . անասնոց համար կրնաս զանազան տեսակ ծուղակներ գործածել, իսկ այն թռչունք որք չատ կասկածոտ են հրացանով միայն կրնաս ջնջել :

### ՅՈՐԵՆԻ ՍԵՒԱԽՏԸ

Գաղղիոյ մէջ դիտեր են որ ցորենի սեւախոտ կոչուած հիւանդութեան պատճառներէն մին է ծորենին (ամպէրպարիս) . այս տունկը որ ինքնին արժէք մը չունի, պէտք է խնամով փրցընել եւ փճացնել երբ ցորենի դաշտերուն մօտ տեղուանքը բուսնի . Գաղղիոյ մէջ պաշտօնական ազդարարութիւններ եղած են այս մասին հողագործաց որպէս զի փոյթ տանին սոյն խորհուրդը գործադրել :

### ԱՒՐՈՒԱԾ ՃԵՐՄԱԿ ԳԻՆԻՆ ԴԱՐՄԱՆԵԼ

Շատ անգամ ապրիլի սկիզբները երբ այգիները կը սկսին բողբոջիլ, ձերմակ գինիները կաւրուին, կը թանձրանան իւղի նման եւ իրենց համը կը կորսնցընեն :

Ահաւասիկ զանոնք դարմանելու եղանակը որ ի գործ կը դրուի Գաղղիոյ այլ եւ այլ գաւառաց մէջ :

Պէտք է մէկ լիգրա գետի աւազ առնուլ եւ չորցընել արեւուն մէջ . երբ լաւ մը չորցած է պէտք է տակառին ծակէն ներս լեցընել քիչ քիչ եւ միանգամայն ձկուն ու փօքրիկ գաւազաններով գինին խառնել . յետոյ թուլու է որ երկու օր հանգարտի :

Աւազը իբրեւ քիմիական ազդակ ներգործելով, գինւոյ թանձր մասունքը տակառին խորը կը նստին եւ գինին կը վերստանայ իւր նախկին պայծառութիւնը ու համը :

### ԸՄՊԵԼԻ ՁՈՒՐԸ ՁՏԵԼՈՒ ԵՂԱՆԱԿ

12 լիգրա ջրոյ մէջ դնելու է 50 հարիւրերորդակրամ քերփօրիւր սը փեր (perchlorure de fer) եւ 70 հարիւրերորդակրամ բիւրեղացեալ ֆարպօնաք սը սոն (carbonate de soude cristallisé) . Այս նիւթերը ջրոյ մէջ առկախ գտնուած աղտեղութիւնները յատակը կիջեցընեն եւ 45 վայրկեանէն վերջը ջուրը ամենապայծառ կըլլայ :

### ԱՐՇԵՍՏԱԿԱՆ

#### ԹՂԹԻՆ ԱՌԺԱՄԱՆԱԿԵԱՅ ԹԱՓԱՆՅՎՈՒԹԻՒՆ ՏԱԼ

Երբ ուզուի պատկերի մը ծրագիրը թղթի վրայ հանել, կրնայ թղթին թափանցկութիւն տրուիլ թրջելով զայն պէնզիլնով որ ամենուն ծանօթ հեղուկ մ'է . Բիշ ժամանակէն վերջը պէնզիլնը կը ցնդի եւ թուղթը իւր նախկին վիճակին կը վերածուի : Այս միջոցով կարելի է արագութեամբ ընդօրինակել երաժշտական նօթաները : Նօթայի համար պատրաստեալ թուղթ մը կառնուի մեծութեամբ եւ չափով յար նման օրինակին . իրարու վրայ կը դրուին եւ վրձինով մը պէնզիլն կը քսուի օրինակելի թուղթին վրայ . այս վերջինը կատարեալ թափանցիկ կըլլայ որով նօթաները դիւրութեամբ կրնդօրինակուին . հասարակ կամ չինի մեջանը լաւ հետք մը կը թողու պէնզիլնով թրջած թուղթին վրայ : Թուղթը չորնալով առաջուան պէս անթափանցիկ կըլլայ . իսկ օրինակը այս գործողութենէ բնաւ հետք մը կամ վնաս մը չկրեր :

### ՓԱՅՏԻՆ ՊԱՀՊԱՆՈՒՄՆ

Որպէս զի արուեստից համար գործածուած փայտը չճաթուտի եւ երկայն առեն պահպանուի պէտք է պատրաստել զայն հետեւեալ կերպով որ շատ պարզ եւ միշտ յաջողուած է :

Ջրոյ մէջ սովորական աղ հալեցնելով կարելի եղած քանակութեամբ պէտք է ութ օր նորա մէջ թրջոցը դնել փայտը որ այս կերպով պատրաստեալ՝ օդոյ փոփոխութեանց եւ խոնաւութեան ընդ երկար կը դիմադրէ :

### ՓԱՅՏԻ ՀԱՄԱՐ ՍԵՒ ՆԵՐԿ

Փայտին սեւ ներկ տալով երենոսի (ապանօզ) նմանցընելու համար հետեւեալ բաղադրութիւնը կրնայ գործածուիլ :

Հինգ քիլօկրամ ջրոյ մէջ 250 կրամպակենի փայտ (պազամ աղածը) կէս ժամու չափ եռացընելէ վերջը՝ աւելցուր վրան 15 կրամ երկաթի ծծըմբատ (sulfate de fer) եւ այս բաղադրութիւնը տաք տաք փայտին վրայ զարկ . չորնալէն յետոյ երկրորդ եւ երրորդ ձեռք մըն ալ զարնելու է : Թէ որ փայտին ջրդեղ (վէրնիչ) տալ հարկ է, պէտք է ջրդեղին քիչ մը սեւ ներկ խառնել որպէս զի զուտ սեւ գոյն մի ստանայ :

### ՍՈՍԻՆՁԻ ՓՈՐՁԸ

Այն գործաւորը որք իրենց աշխատութեանց մէջ ստէպ սոսինձ (թութալ) գործածելու հարկին մէջ կը գըտնուին, կրնան հետեւեալ պարզ եւ դիւրին փորձով ստուգել սոսինձին լաւ կամ գէշ տեսակէ լինելն :

Պէտք է երկու լիդրա պաղ ջրոյ մէջ թրջել 40 կրամ սոսինձ 12 ժամու չափ . թէ որ սոյն ժամանակամիջոցի մէջ սոսինձը հալի, նորա տեսակը գէշ է եւ արժէք չունի, իսկ ընդհակառակն եթէ ուռնայ առանց լուծուելու եւ իւր

նախկին ծանրութեան կրկինը կըռէ, այսինքն եթէ իւր ծանրութեան չափով ջուր ծծէ, ազնիւ տեսակէ ըլլալուն նշան է, եթէ 160 կրամ կըռէ շատ ազնիւ է, թէ որ մինչեւ 200 կրամ կըռէ ամենազնիւ է . յորմէ կը հետեւի թէ սոսինձը որչափ աւելի ջուր ծծէ, այնքան ազնիւ ըլլալուն ստոյգ ապացոյց մ'է :

### ՄԵՏԱՂԱՅ ՊԱՀՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ահա շատ պարզ եւ դիւրին եղանակ մը ամեն տեսակ մետաղները ժանգէ պահպանելու համար :

Անգղիացիք հեռու երկիրներ զրկուելիք երկաթէ եւ պողպատէ գործիները անարատ պահպանելու համար կրային փոշի կը ցանեն անոնց վրայ եւ կամ կրային ջրոյ մէջ կը թաթխեն : Թանազէ (թէնէքէ) շինուած իրերն ալ այս եղանակաւ փայլուն եւ անարատ կը պահպանուին : Մարդ մը չկայ որ թանազէ, կամ պողպատէ շինուած այլ եւ այլ գործիներ եւ կամ ջերմոցի համար երկաթէ խողովակներ չունենայ . այս ամեն իրերը կրային ջրոյ մէջ թաթխելով կամ այդ ջրով պարզապէս լուանալով երկար ժամանակ կը դիմանան առանց ժանգոտելու :

### ՍԱԹԸ ԲԱՆԵԼՈՒ ԵՂԱՆԱԿ

Սաթը (քէհրիպար) կարծր եւ դիւրաբեկ ըլլալով դժուար է զայն յղկել բանելու համար . սակայն կան գաղտնիքներ որ սոյն գործողութիւնը շատ ըր դիւրացընեն : Կառաւորի տաքցած իւղը (պէզիր եաղը) սաթը կակղացնելու յատկութիւն ունի այնպէս որ գրեթէ խմոր կը դառնայ . ուստի սաթը սոյն իւղին մէջ դնելով կը տաքցեն եւ ապա ճնշման միջոցաւ ուղուած զանազան ձեւերը կուտան անոր :

Նաեւ Սաթի բեկորները այս եղանակաւ կակղացնելով միակուտը դանգ-

ուած մը կը կազմեն զոր յետոյ կը բանին իբր բնական հանքէն ելած կտոր մը:

### ՄԵԼԱՆԸ ՄԳԼՈՏՈՒԹԵՆԷ ՊԱՀՊԱՆԵԼ

Մելանը մգլոտութենէ պահպանելու ամենէն դիւրին միջոցն է կէս լիդրա մելանի մէջ կաթիլ մը խայծղանի ոգի (քաթրան ըուհու) դնել եւ ցնցել որպէս զի լաւ մը խառնուի:

Այս նիւթին յաւելումն, որ ոչ գրիչները կապականէ եւ ոչ մելանի լաւութեանը կը փնտսէ, մելանը մգլոտութենէ զերծ կը պահէ երկար ժամանակ:

### ՊԱՂԱԾԱԹԱՋՕԾՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԵՂԱՆԱԿ ՄԸ

Այս եղանակը շատ յարմար է մասնաւորապէս երկաթը, պողպատը, պղինձը եւ արոյրը արծաթագօծելու համար:

Մէկ լիդրա թորեալ ջրոյ մէջ հալեցնելու է մէկ քիլօ պիսիւլիթ *sp. uvis* (bisulfite de soude) եւ զատ ամանով 200 կրամ թորեալ ջրոյ մէջ 60 կրամ ազօթաթ տ'արթան (*azotate d'argent*) լուծելով խառնելու է առաջին հեղանիւթին հետ:

Արծաթագօծելիք իրերը լաւ մաքրելէ յետոյ վերոյգրեալ եղանակաւ պատրաստուած հեղուկին մէջ պահ մի թաթիսն խելու է:

Երբ արծաթով օծուած են, իրերը դուրս կը հանուին եւ քիչ մը քարպօնաթ տը սուտ պարունակող ջրոյ մէջ լուանալէ յետոյ, մաքուր ջրով լաւ մը ցօղելու եւ փայտի սղոցուքի (թալաշ) մէջ չորցնելու է:

Լաւ է սոյն հեղանիւթը քիչ քանակութեամբ կամ պէտք եղածին չափ միայն պատրաստել. ամեն պարագայի մէջ պէտք է մութ տեղ պահել եւ եթէ պղտոր է, պէտք է քոնել գործածելէ առաջ:

### ՀԱԽԱՔԱԾՈՅ ԳԵՂԵՑԻԿ ԽՕՍՔԵՐՈՒ

Մեզ սոսկում ազդող ամեն բաներու մէջ երկիւղն է միայն որ զհոգին կը յուզէ ամենէն աւելի ուժգին:

Թող բան մը զձեզ չվախցնէ, թող բան մը զձեզ չ'վշտացնէ, ամեն ինչ կ'անցնի:

Երբէք մի յուսահատիք, բաղդը յանկարծ կը բարձրացնէ անոնք զորս ամենէն աւելի խոնարհեցուցած էր:

Մի թողուք որ չարը ձեզ յաղթէ, այլ դուք յաղթեցէք անոր բարիքը չ'նեղով:

Դժբաղդութեան մէջ բաղդը միշտ բաց դուռ մը կը ձգէ դուրս ելլելու համար:

Բաւական չ'է արժանիք ունենալը պէտք է հաճելի ըլլալ:

Գովարանութիւնը ծնունդ տուած է հաճելի ըլլալու արուեստին:

Երբ մէկը մեզ հաճելի է, շատ անգամ դժուարին է մեզ բացատրել թէ ինչո՞ւ համար է այն:

Իրականութիւնն անձուկ է, բայց կարելին անհուն:

Երբ մարդ ամեն յոյս կորսնցնէ, այն ատեն ջերմագին ուխտեր կ'ընէ:

Պէտք է որ արեւը դադրի զ'աշխարհ լուսաւորելէ առարկելով թէ իւր ճառագայթները գիշերային թռչնոց աչերը կը վիրաւորեն:

Երբ հպարտութիւնն առաջէն քայլէ, ամբի եւ թշուառութիւն մօտէն կը հետեւին անոր:

Հպարտօրէն մի քայլեր աշխարհիս վերայ, ոչ կրնաս զայն երկուքի բաժնել, եւ ոչ անոր լերանց բարձրութեան հաւասարիլ:

Հպարտութիւնն առատութեամբ կը նախաճաչէ, աղքատութեամբ կը ճաչէ, եւ ամօթով կ'ընթերցէ:

Երբ մարդ ջանայ մէկուն նմանիլ, պէտք է միայն անոր լաւ կողմերը առնելու փոյթ չ'տանի:

Գիտութիւնն ու խղճմտանքը քիչ անգամ միեւնոյն անձին վրայ կը տեսնուէին :

Գիտութիւնն առաքինութիւն չ'է :

Խեղքը մարդս հաճելի կընէ , բայց առողջ ստամոքսն է միայն զայն երջանիկ ընողը :

Մարդ մ'իւր գերեզմանին մէջ՝ նաւահանգիստ հասած նաւ մ'է :

Վիշտը դար մ'է եւ մահը վայրկեան մը :

Տարիները սանդուխի աստիճաններ են , որ կը փլին երբ մարդ անոնցմէ վեր ելլէ :

Երբ Ֆօնդէնէլ մահամերձ էր , հարցուցին իրեն թէ՝ ի՞նչ կ'զգար . « Ոչինչ , պատասխանեց նա , միայն ապրելու դժուարութիւն մը » :

Մարդու մը երջանկութիւնն իւր տան մէջ է :

Մեծատանց հարստութիւնը , դիւցազանց փառքը , արքայից ճոխութիւնքն բոլորն ալ կը վերջանան « Աստ հանգչի » բառերով :

Իմաստուն մտքի մը , մաքուր խղճի մը համար , մահը կենաց սահմանն է միայն , այսինքն գեղեցիկ օրուան մը երեկոյն :

Սոկրատ ուրախութեամբ հեռացաւ աշխարհէս , որովհետեւ հոն կը թողուր Քսանտիքէ , իւր կինը :

Երբ կը մտածեմ ըսածներուս վրայ , որքան կը փափաքեմ համրերու բաղդին :

Տ . ԶՊԱՆՆԱՆ

## Վ Ի Ճ Ա Կ Ա Գ Ր Ա Կ Ա Ն

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՄՆՏՈՒԿՆԵՐՆ ՊԵՆՃԻՈՅ  
ԴՊՐՈՅՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Յայտնի է թէ Եւրոպիոյ ամեն քաղաք եւ նոյն իսկ շատ մը գիւղեր ունին իրենց խնայողական սնտուկներն , ուր կարող է տանիլ աղքատը իւր խընայած փոքրիկ գումարն եւ շահեցնել

անդ իր կամ իր ընտանեաց ապագային համար : Ամեն երկիր , ամեն կառավարութիւն կը քաջալերեն ժողովրդեան խնայողութեան եռանդը եւ օր ըստ օրէ գիւրութիւններ կընծայեն խնայողական սնտուկներու ծաւալման համար . ինչպէս որ վերջին տարիներս ալ տեսեսագէտք ոմանք որոշեցին խնայողութեան գործնական դաս մը յաւելցնել նախնական դպրոցներու մէջ եւ այսպէս ի մանկութենէ ժողովուրդը խնայողութեան վարժեցնել :

Պէճիգայի մէջ՝ ուր դաստիարակութիւնը Զուիցերիոյ նման ապակեդրոնացական ըլլալով ուրիշ շատ մը երկիրներէ աւելի առաջ գացած է , 1885 դեկտեմբերի վերջը 7022 դպրոցներ կը յաճախէին 827670 տղայք , որոց 416, 515ը մանչեւ 411157 աղջիկ . այս դեպրոցներուն 4697ին մէջ խնայողութիւնը փորձառար կը գործադրուէր , ուր 155416 տղայք (75909 մանչ եւ 57507 աղջիկ) օրինաւոր տետրակով եւ 38654 տղայք ( 20897 մանչ եւ 17757 աղջիկ ) առանց տետրակի , խնայողութեանց կը մասնակցէին . այսինքն չարթէ չարթ մէկ մէկ փոքրիկ գումար կը յաւելցնէին իրենց համար դպրոցի խնայողական սնտուկին մէջ . այնպէս որ յիշեալ թըուականին դպրոցական տղայոց խնայողութեանց ընդհանուր գումարն եղած էր 2858835 ֆրանք . որոյ 1600467 ֆրանքը մանչերու եւ 1258368ը աղջրկանց կը վերաբերէր :

ՏԻ ՇԲԱՐԲԱՍԷ

ԿԵՆԱՅ ՎՐԱՅ ԱՐՀԵՍՏԻՅ  
ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ

Դանակ շինելու արհեստը՝ կըսէ անգլիական թերթ մը , ամենէն վնասակարն է առողջութեան եւ դանակ չինողներու մէջ անոնք որ դանակ , պատառաքաղ եւն կը սրեն եւ կը փայլեցնեն , ամենէն աւելի կը վնասուին ,

անոնց լերդը՝ ինչպէս մեռնելէ յետոյ փորձուած է, բոլորովին կը սեւեռայ իրր թէ մեղանի մէջ թաթխուած ըլլար, եւ լերդին միսը՝ որ սպունգի պէս պէտք է ըլլայ, կ'ամերստսիֆի երեւոյթ մը կըստանայ, որ է հետեւեանքն պողպատի եւ սրոց քարի բարակ փոշիներուն: Կապարագործութիւնն ալ նոյնպէս փնասակար արհեստ մ'է, որով զբաղողներն քիչ կամ չատ կապարաթոյնով կը թու-նաւորին ժամանակէ մը յետոյ:

Հետեւեալ ցուցակէն՝ որ Անգղիոյ վըրայ շինուած է, կը տեսնուի զանազան արհեստից ազդեցութիւնը կենաց վրայ. այսինքն թէ՛ նշանակուած զանազան արհեստից հետեւողներէն միջին հաշուով տարին 1000 հոգիէն քանի հոգի կը մեռնին:

|                    |    |
|--------------------|----|
| Պանդոկի սպասաւորք  | 25 |
| Փողոցի աշխատաւորք  | 20 |
| Խմելիք ծախողներ    | 18 |
| Խարտոց շինողներ    | 15 |
| Ծխնելոյզ մաքրողներ | 14 |
| Սաիրիչք            | 14 |
| Գարեջուր շինողք    | 14 |
| Բժիշկք             | 12 |
| Ներկ շինողք        | 11 |
| Դերձակք            | 11 |
| Կտաւագործք         | 10 |
| Ներկարարք          | 9  |
| Հաց եփողք          | 9  |
| Կոշկարարք          | 9  |
| Հանքածուխ հանողք   | 8  |
| Թիթեղագործք        | 8  |
| Օրէնսդէտք          | 8  |
| Մեքենաչէնք         | 8  |
| Հիւսն              | 8  |
| Նպարավաճառք        | 8  |
| Նաւաչէնք           | 7  |
| Ագարակի գործաւորք  | 7  |
| Ագարակապետք        | 6  |
| Դասատուք           | 6  |
| Պարտիզպանք         | 5  |
| Կղերականք          | 5  |

ինչպէս կերեւայ, ամենէն առողջ զբաղմունքը պարտիզպանութիւն եւ կղերականութիւնն են եղեր:

#### ԽԱՐԴԱԽԵԱԼ ՎԱՃԱՌՔ Ի ԲԱՐԻՉ

Յունվար ամսոյ մէջ Բարիզի թաղապետութեան տեսուչք վաճառանոցները եւ խանութները այցելելով 1646 տեսակ ապրանքներ քններ են տարուծութեան ենթարկելով: Սոյն քննութեանց արդիւնք են հետեւեալներն. 579 քննուած գինիներու միայն 220ը լաւ եւ մնացեալներն խարդախեալ էին, նոյնպէս 48 ոգելից ըմպելեաց 24ը լաւ, հանքային եւ սյւ ջուրերու 88ին 75ը լաւ, 425 կաթին 398ը լաւ, եւ 92 չաքարեղինաց 54ը միայն լաւ գտնուեր են: Աստի կրնանք մակաբերել որ եթէ թաղապետութեան խիստ հսկողութեան ներքեւ Բարիզի հրապարակին վրայ սպառուած ապրանք գրեթէ կէս առ կէս խարդախեալ են, հապտ օտար երկիրներէ բերուած եւ մեր հրապարակին վրայ ծախուած ապրանքներն ո՞ր աստիճան կեղծ եւ արուեստակեալ են, որոց համար մեք բազում ստակ տալով մեր առողջութեանն ալ կը վնասեմք:

#### ՇՈՒԿԵՆԱԻՆԵՐՈՒ ԹԻԻԸ 1887ԻՆ

Անցեալ տարի աշխարհիս վրայ գտնուած ընդհանուր շոգենաւուց թիւն է եղեր, 9967. որոց 8198ը երկաթէ, 879ը պողպատէ եւ 892ը փայտաչէն ըլլալով՝ կը վերաբերէին հետեւեալ ազգաց

|                      |
|----------------------|
| 5792 Անգղիոյ         |
| 579 Գերմանիոյ        |
| 560 Աւստրիոյ         |
| 509 Գաղղիոյ          |
| 401 Սպանիոյ          |
| 400 Միացեալ Նահանգաց |
| 257 Նորվէկիոյ        |
| 212 Ռուսիոյ          |
| 200 Տանիմարքաի       |
| 173 Իտալիոյ          |

- 152 Հոլանտաի  
141 Պրազիլիոյ  
145 Ճարոնի  
82 Տաճկաստանի  
82 Յունաստանի  
68 Պէլճիքաի  
45 Չիլիի  
45 Արժանթինի  
27 Չինաստանի  
27 Բորթուքալի  
21 Ճավայի  
65 Զանազան ազգաց

### ԱՇԽԱՐՀԻՍ ՄԵՔԵՆԱՅԻՑ ԶՕՐՈՒԹԻՒՆԸ

Պէրլինի վիճակագրական պաշտօնատունը՝ աշխարհիս մէջ գտնուած շոգեշարժ մեքենայից զօրութեանց վերայ տեղեկութիւններ հրատարակած է յորմէ կը քաղեմք հետեւեալները։ Արդի գործածուած մեքենայից չորս հինգերորդը՝ քսան եւ հինգ տարի է ի վեր կը ծառայեն։

Գաղղիա ունի 49,590 հաստատուն մեքենայք, 7000 շոգեկառք եւ 1850 նաւային մեքենայք։ Գերմանիա 59000 հաստատուն մեքենայք, 10000 շոգեկառք, եւ 1700 նաւային մեքենայք։ Աւստրիա 12000 մեքենայք եւ 2800 շոգեկառք։

Շոգեշարժ մեքենայից ամբողջ զօրութիւնն է 7,5 միլիոն ձիու զօրութիւն ի Միացեալ Նահանգս, 7 յԱնգլիա, 4,5 ի Գերմանիա, 3 ի Գաղղիա եւ 1,5 յԱւստրիա։ Այս թիւերէն դուրս են շոգեկառաց զօրութիւնք որոց թիւը 105000 ի կը հասնի եւ որոց ամբողջին զօրութիւնն է 5 միլիոն ձիու ոյժ։

Շոգեշարժ մեքենայից մէկ ձիուն զօրութիւնը հաւասար է 5 կենդանի ձիու կամ 21 մարդոց զօրութեան։ այս հաշուով աշխարհիս մեքենայից ամբողջ զօրութիւնը կը հաւասարի հազար միլիոն մարդոց զօրութեան որ երկրագնդիս բնակչաց երկու երրորդ մասն ըսել է։

### ՊԱՐԱՊՈՅ ԺԱՄԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

#### Հ Ս Կ Ո Ղ Ա Ձ Ք

Կը տեսնէք թէ քիչ մը նախանձոտ բնաւորութիւն ունիմ, բայց կը յուսամ թէ չէք մեղադրեր մէկը՝ որ պատճառ կունենայ նախանձոտ ըլլալու։ Կիսն մը՝ փայտ, քար կամ արձան ըլլալու է որ նախանձոտ չըլլայ, մանաւանդ երբ լաւ պատճառներ ունենայ, այնպէս չէ՞, ես երբեք չեմ նախանձիր առանց պատճառի, բայց երբ պատճառ ունենամ...

Ես վստահ եմ թէ ամուսինս մարդկանց ընտրեալագոյնն է, բայց մարդկանց ընտրեալագոյնին իսկ չի վստահացուիր, գէթ այսպէս կըսէ իմ ազնիւ կեսուրս, զոր շատ կը սիրեմ հակառակ այն ընդհանուր կանոնին՝ որով հարսերը սովորաբար կէս աւուր բերել կուզեն իրենց կեսուրնին։

«Մէլինտա» ըսաւ կեսուրս մեկնած պահուն, մինչ իր վաղածանօթ մէկ բարեկամուհոյն կերթար օրն անդ անցընելու համար, «մէկ գոհունակութիւն մը կրնաս ունենալ թէ եղուարդ մարդկանց ընտրեալագոյնն է, դու երբէք դժուարութիւն չի պիտի ունենաս անոր հետ վարուելու համար»։

Կեսուրնոյն ընկերացայ մինչեւ փողոցին դուռը, ոտքս հագած էի այն թեթեւ քանթրաֆները, որք՝ կակուշ նիւթէ չինուած ըլլալով, ծայն չեն հաներ քալուած ատեն եւ որոցմով կերթամ սովորաբար ննջարանը՝ տղայոց քունը չի վրդովելու համար։ Ճիշտ այն միջոցին էր որ տեսայ թէ Հեղինէն նստելու սենեակը կը մտնէր կամացուկ մը՝ ինչպէս ինձ թուեցաւ, ձեռքն ալ նամակ մ'ունենալով, անմիջապէս աղջիկը դարձեալ դուրս ելաւ, բայց ես իմացայ որ եղուարդին բան մ'ալ ըսաւ։ Սիրտս սկսաւ վրդովիլ չեմ գիտեր ինչու, կարծեմ իմ քաջելիքներուս նախազգացութիւնն էր։ սիրտս բերանս էր եկած եւ ես սենեակը մտած էի

անզգալաբար առանց չընկոյց մ'իսկ հանելու, յիրաւի պէտք է խոստովանիմ թէ շատ թեթեւ քաղցի եւ արդէն բնականէն ալ մանրուկ եւ թեթեւագիւլ ըլլալով քալած ժամանակս բնաւ ձայն չէր հելլեր, այսպէսով առանց իմացուելու մէկէն ի մէկ եղուարդի դիմացն ելայ՝ ճիշդ այն վայրկեանին երբ նա փոքրիկ նամակ մը գիշերառաջուտին գրպանը կը պահէր:

Երեսը նայեցայ. այս երեսը նայեցայ ուշադրութեամբ, բայց բնաւ հարցում մը չըրի, քանզի գիտէի՝ եթէ կասկածս անհիմն ըլլար, թէ նա պիտի ըսէր ինձ նամակին ուսկից ըլլալը. ուստի սպասեցի, բայց բան մը չըսաւ եւ ոչ իսկ բառ մը: Իմ երեւակայութիւնս էր թերեւս որ նա յանցաւոր կերեւար, բայց ոչ. յանցաւոր կերեւար նա: Այսու հանդերձ անխռով կեցայ, շատ անխռով, մինչ ժամանակն անցնելով հասկցայ թէ պիտի երթար առանց ինձ բան մ'ըսելու նամակին վերայ: Ընելիքս որոշեցի, հաւանականաբար ինք պիտի մոռնար հագուած ատեն նամակը իր գիշերահանդերձին գրպանէն առնելու, քանզի մոռացկոտ եւ միտքը գործով շատ զբաղած էր. բայց եւ այնպէս ուզեցի որ արգելք ըլլամ եթէ միտքն ալ խնայ. վասնորոյ որոշեցի անձամբ օգնել իր գիշերահանդերձը հանելու:

Վերջապէս ժամը ութ զարկաւ, որ իր մեկնելու սովորական ժամն էր, աթոռէն ելաւ, գնաց ուղղակի իր սիրտին մնացորդը թօթվեց մոխրոյ պնակին մէջ՝ որ դրուած էր պիլոռօին վրայ, եւ իր գրպանի ժամացոյցն նայելով երերտկաց եւ ըսաւ « կարծեմ ժամ է մեկնելու »:

Այս ամենը դիտեցի մեծ համբերութեամբ, վայրկեանները ժամբոս չափ երկար կուգային ինձ. հոսկ ուրեմն երբ սկսաւ գիշերահանդերձը հանել մօտեցայ եւ ուզեցի օգնել իրեն, առի

գիշերահանդերձն եւ քիչ մը հեռու տանելով գամէն կախեցի եւ այնպէս ըրի որ ես՝ իր եւ հանդերձին մէջ տեղը գտնուիմ, որպէս զի աչքէն վրիպի մինչեւ որ տունէն մեկնի: Գլխարկը դրած պահուն զիս համբուրեց. իսկ ես դեռ բաւական չէի գիտեր թէ արդեօք մերժեմ իրեն այդ առանձնաշնորհը. բայց մտածեցի, այս մտածեցի, ընեմ նէ ինչ կըլլայ:

Պատուհանէն հսկեցի մինչեւ որ կառքը մտաւ եւ ելայ անմիջապէս սենեակին դուռը կղպեցի, գիշերահանդերձը առի եւ ձեռքս գրպանը խօթելով դուռս հանեցի նամակը. փոքր վարդագոյն թուղթ մը, առանց պահարանի, քիչ մը ոլորուած ու ծալլուած, մատիտով գրուած՝ բնաւ կոկիկ գրութիւն մը չէր, նստայ վառարանին առջեւ եւ կարդացի —

« Նայէ որ չի մոռնաս, ապա թէ ոչ պիտի կարծեմ թէ Մէլինտա բոլորովին քու միտքդ յափշտակած է ինձմէ. սիրելիս դու առաջ միշտ ուշադիր էիր իմ խօսքերուս: Մեծ հրապարակին վրայ 397<sup>րդ</sup> թիւն է:

Մ Ա.

Յ. Գ. ժամը իննէն անդին չի մնաս:

Ահա ամենը... այս բաւական չէ՞. ոչ ոք կրնայ ըսել թէ զուր տեղ կը նախանձիմ: Այս կիներ՝ եւ անտարակոյս կին մ'է որ կը գրէ « իմ սիրելիս եթէ մոռնաս », ինչ որ հարկաւ իրենք նախապէս համաձայնած են, պիտի կարծէ եղբր թէ՝ « Մէլինտա » այսինքն ես որ իր օրինաւոր պսակեալն եմ, « յափշտակած եմ » զինքը իրմէն: Ասկից մեծ ապացոյց մը չէր կրնար ըլլալ. բայց եւ այնպէս եթէ ես զինքը բացարձակապէս իբրեւ անհաւատարիմ ամբաստանեմ ինձի դէմ, ինք պիտի ըսէ թէ « նամակը էրիկ մարդ բարեկամէ մի է », եւ ես անկարող կըլլամ հակառակն ապացուցանել: Վասնորոյ որոշումս ըրի, միտքս դրի մօտէն հսկել

զինքը՝ երթալով նոյնպէս 597<sup>րդ</sup> թիւը որոշեալ ժամուն։

Կրնաք երեւակայել թէ ինչպիսի օր մը անցուցած եմ։ Բնաւ գործի մը չի կրցայ նայիլ, միայն կը պտըտէի ու կուլայի, դէմքս այնչափ այլալոյսած էր որ վախցայ թէ երբ Եղուարդ երեկոյին տուն դառնայ, անպատճառ պիտի կասկածի վարմունքէս։ ուստի գացի անկողինս մտայ եւ ասպարեցի Հեղինէին որ եկած ատենը, Եղուարդի ըսէ թէ ջղային գլխու ցաւս սաստիկ բռնած ըլլալուն պատկած եմ։ ուստի թող սենեակս չի խառնէ որպէս զի քունս տանելով հանգստանամ. այս պատուէրն ընելէ յետոյ դուռս կղպեցի։

Եղուարդ եկաւ որոշեալ ժամուն եւ իմ աւար ըլլալ խմանալէն ետքը՝ ինչպէս կը գուշակէի, զարդարուեցաւ մեկնելու համար։ Ես ալ ճիշդ այն միջոցին կամացուկ մը սենեակէս ելլելով գացի դռան ձեղքէն զինքը գիտելու եւ՝ եթէ իմ կասկածանացս ուրիշ փաստ պէտք ըլլար, այն ալ տեսայ երբ նա գնաց վար առնելու իր գիշերահանդերձը, զոր ես՝ խեղճ, նախատեսել կրնայիմ ձեռքս շինած էի իր ծննդեան վերջին տօնախմբութեան առթիւ իրեւ նուէր, եւ պէտք է գիտնալ որ տասը երկար տարիներ մէկտեղ ապրած էինք եւ ինքն ալ քառասուն տարեկան մարդ էր, ուստի անհաւատալի էր թէ այլ եւս ուրիշ մը զինքը կրնար գլխէ հանել։

Այո՛, վար առաւ այն գեղեցիկ հանդերձը, զոր իմ ձեռքս պատրաստած էի այնչափ խնամօք եւ գիշերային տըքնութեամբ, որպէս զի իրեն ուրախութիւն մը պատճառեմ. գրպանէն հանեց վարդադոյն նամակը, կարդաց պատուհանին առջեւ եւ բաձկոնին գրպանը դրաւ։ յետոյ վերարկուն, գլխարկին եւ ձեռնոցներն առնելով մեկնեցաւ... երթալ ամօր, Մ. Ա. ի որ դրած էր նամակը։ Բայց թէ ես՝ նախատեսաւ ալ

պիտի երթայի նաեւ, զայս միտքէն չէր անցներ նա, չէր կասկածեր բնաւ։

Եղուարդ դեռ փողոցին անկիւնը չի դառցած՝ ես երկար մեծ մանրոս հագայ եւ գլուխս չալ մը առնելով պըլլուեցայ անճանաչելի կերպով, ամեն բան պատրաստած էի առաջուց, ուստի անմիջապէս դռնէն դուրս ելլելով կարողացայ հասնիլ թռամիլէյի այն կառքին ուր ինքն ալ նստաւ, ժամանակն սկսած էր մութնալ եւ ես անճանաչելի էի կատարեալ։ ո՛վ գիտէ, զիս աղախին գիտցաւ ինչ գիտցաւ։ Ինք մէկ անկիւնը նստած էր՝ հարկաւ չարածճի Մ. Ա. ի վրայ կը խորհէր, ես միւս անկիւնը նստած բաւական հեռի էի իրմէ։

Կառքը կայնեցաւ եւ երկուքնիս ալ ելանք գնալու, բայց ես չէի կրնար անոր ետեւէն հասնիլ, այնչափ աճապարանօք եւ անձկանօք կերթար ինչպէս ժամանակ մը ինձի կուգար երբ ես անմեղ եւ անփորձ աղջիկ մ'էի, եւ մտքէս անգամ չէի անցներ թէ այս պիտի ըլլայ մեր սիրոյ վախճանը։ Վերջապէս նա ինձմէ շատ առաջ հասաւ 397 թիւը, տեսայ հեռուէն որ կին մարդ չէր դուռը բացողը, այլ մշակ մ'էր որ ներս առաւ զինքը, իմ աւտոսինս։

Կարծեցի թէ կեցած տեղս պիտի մարիմ իյնամ։ Բայց յիրաւի այն ատեն հասկեցայ թէ կարծածէս աւելի զօրութիւն ունիմ եղեր։ Խելքս գլուխս ժողովեցի եւ սկսայ մտածել թէ ինչ ընեմ։ արդեօք երթամ դուռը զարնեմ եւ բացուելուն պէս վազեմ սենեակը մտնամ, կամ արդեօք մշակին ստակ տամ եւ զինքը որսամ որ թոյլ տայ ինձ երթալ կամացուկ մը սենեակէն ներս նայիլ եւ կամ՝ որովհետեւ այլ եւս չարժէր որ ապրիմ, արդեօք երթամ գետը նետուիմ եւ վերջ տամ այս թշուառ կենացս։ Վերջապէս որոշած էի զայս ընել երբ յանկարծ տանը դուռ

առ բացուեցաւ եւ ամուսինս դուրս ելաւ թեւը կին մը առած, շատ ծածկուած էր կինը որով չէի կրնալ դէմքը տեսնել. բայց տեսայ թէ Եգուարդ որչափ խնամք կը տանէր անոր: Ես ալ կամայ մը սկսայ ետեւնուն երթալ եւ ունկն դրի կրցածիս չափ իրենց խօսակցութեանը. կնոջը ձայնը չի կրցի լսել, բայց լսեցի ամուսնոյս ձայնը որ կըսէր, « եկած ատենս դարձեալ Մէլինտաի գլխուն ցաւը բռնած էր » յետոյ բան մ'ալ ըսաւ զոր չի լսեցի, բայց հարկաւ պարծենցաւ թէ ինչպէս զիս խաբեր եւ առանց իմ գիտութեանս ելեր եկեր էր: Քիչ մը վերջը նորէն լսեցի սա խօսքերը « տանը թիւը բոլորովին մոռցած էի, եթէ նամակդ սկահած չըլլայի բնաւ քեզ չի պիտի գըտնայի »:

Երկուքը թեւ թեւի ճամբուն միւս կողմը անցան եւ թռամկէյի կառքը նստան, ես ալ անմիջապէս ցատկեցի հոն ելայ: Մեր տան մօտ անկիւնը կառքէն իջան, ես ալ բնականաբար վար իջայ: Բայց ո՛ր է արդեօք այս կնոջ տունը, արդեօք մեր տան գիմացը նստող այն համարձակ կի՞նն է, որ միշտ ասոր անոր երեսը կը խնդայ, կամ արդեօք մեր քովի տունը նստող որբեւարին է, որոյ վրայ միշտ կը կասկածէի:

Վերջապէս եկան մեր տանը դուռը, այո՛, մեր տանը դուռը եւ դուռը գարկին. ի՞նչ կը նշանակէ այս:

Նոյն միջոցին էր ահա Տիկնոջ ձայնն ալ առի որ կըսէր «Կը յուսամ թէ Մէլինտա աղէկ է, ասլա թէ ոչ պօրաւոր թէյ մը շինել տամ անմիջապէս »:

Ո՛հ կեսուրոջս ձայնն էր, հիմա հասկըցայ ամեն բան: Ինք ուզեր էր որ գացած տեղէն որդին զինքը բերէ երեկոյին, բայց որովհետեւ մոռացկոտ էր նա, ուստի թուղթի մը վրայ գրելով աղախինին հետ իրեն զրկեր է որ չի մոռնայ, իսկ ստորագրութեան ՄԱ

գրուելուն պատճառն այն է որ աղան միշտ ՄԱ կոչէր մօրը՝ որ մարմաի կըրծատեալն է, յիրաւի նամակին մէջ պէտք չի կար ըսել թէ Մէլինտա միտքը յափշտակած էր, բայց մայր մը միշտ մայր է մինչեւ մէկ ատիժան. ամենէն աղէկն ալ այնպէս է:

Մեծ քար մը ինկաւ սրտիս վրայէն, եւ անոնք դեռ զիս չի տեսած ես մեկէն զիրենք բարեկեցի:

Մէլինտան է ըսաւ կեսուրոս. « ասանկ ուշ ատեն դուրսէն կուգաս, » ըսաւ Եգուարդ:

« Այո՛ », ըսի « մտածեցի թէ քիչ մը օդ առնելն օգտակար կրնար ըլլալ ցաւոյս, եւ յիրաւի այնպէս եղաւ »:

Անտարակոյս յիմարութիւն պիտի ըլլար ճիշդը ըսել, եւ յիրաւի՝ ես ալ քիչ մը քիչ չի խանցեցայ ինքիբմէս:

ՅԱՆՎԵՐԻՆԻՆԷՆԷ

Զինուորական բանակի մը բժիշկը գիշեր մը իր վրանը պառկած ատեն, կը լսէ որ դուռը կեցող պահապան զինուորը սաստիկ կը հաղար: Հազին ձայնէն չի կրնալով քնանալ կը մտածէ թէ ազգու դեղ մը տալու է որպէս զի մարդուն հազը կարելով իրեն ալ քունը տանի: Կեւ չէ անմիջապէս դեղը կը պատրաստէ եւ զինուորին երթալով կը հրամայէ որ խմէ: Զինուորը կը մերժէ դեղը խմել՝ նախ քաղաքավարութեամբ, յետոյ բարկութեամբ եւ ասպ թախանձանօք, բայց ի դուրս քանզի բժիշկը՝ զինուորաց դեղ տնօրինելու մասին, բացարձակ իրաւանց տէր ըլլալով, բռնացաւ զինուորին վրայ, որ հուսկ ուրեմն պարտաւորեցաւ խմել:

Բժիշկը տեսնելով թէ հետեւանքը գոհացուցիչ եղաւ՝ քանզի հազի ձայնը իսկոյն դադրեցաւ բանակին մէջ, բարի գործ մը ըրած ըլլալու գոհունակութեամբ քնացաւ հանգիստ սրտիւ:

Առաւօտուն բանակին հրամանատարը

կանչեց բժիշկը եւ ըսաւ իրեն, «ի՞նչ է այս պարոն, գանգատներ կը լսեմ պահապան զինուորաց կողմանէ ձեր մասին. անոնցմէ մէկը տեղեկագիր մը բերեր է՝ թէ դուք գիշեր ժամանակ ձեր վրանէն ելլելով ամեն նախատինք տեղացուցեր էք մարդուն գլխուն, ինք կըսէ թէ բան մը խմցուցեր էք իրեն որ թոյն ըլլալու էր»:

Հասկցուեցաւ թէ՛ բժիշկը գեղը պատրաստելու պահուն, հազացող պահապան զինուորին ժամը լրացեր եւ փոխուելով տեղը ուրիշ զինուոր մ'էր եկեր, ուստի դեղը սխալմամբ տուեր է այս վերջնոյն որ առողջ էր եւ բան մը չուէր:

Թ. Պ.

Մեր խոհարարը՝ վանայ Ալիւր գիւղէն, մեծ հօրս օրէն մնացած տան հատարիմ սպասաւորն էր, որ երբեք չէր հիւանդացած: Օր մը յանակնկալս հիւանդացաւ գլխու սաստիկ ցաւով մը եւ տաքութեամբ. տանը բժիշկը լուսահոգի Ալթունեան Համբարձումազա, կանչուելով տեսաւ թէ ծանր բան մը չէ, ուստի թեթեւ դեղ մը եւ ոտքին հաւրալ տնօրինելով գնաց: Դեղերն պատրաստուեցան եւ՝ որովհետեւ ուրիշ մարդ իր սենեակը չեր ուզեր, հիւանդին յանձնուեցան որ գործածէ:

Պահ մը ետքը սարսափելի տքալու ձայնէ մը հասկցուեցաւ թէ հիւանդը գէշ էր եւ իսկոյն բժիշկը կանչուելով տեսնուեցաւ թէ խեղճ արարածը՝ ոտքին տեղ, հաւրալը գլխուն էր դրած: Պէտք եղած դարմանն ընելով հարցուց բժիշկը հիւանդին, «ծօ՛ ինչու գլխուդ դրիր հաւրալը, չմնացար իմ պատուէրս որ ոտքիդ դիր ըսի»:

«Հա՛ արա՛: ոտքիս ըսիր ամա ես տեսայ ոտքս չի ցաւեր, գլուխս կը ցաւի, սխալ հասկցեր եմ ըսի հաւրալը գլուխս պըլլեցի»:

«Բարեբաղդարար ափական առողջ

կազմուածք ունի, ապա թէ ոչ կերթար» ըսաւ բժիշկը:

ԵՐԵՔԵՂԱԹՐԵԱՆ

Նոր ոճ. — Օրիորդ կը ներքէք ինձ որ ձեր ամուսնութեան հանդիսին գտնուում: Ի՞նչ կըսէք պարոն, ես դեռ նշանած չեմ: Այո՛, բայց ես միայն հասկընալ ուզեցի թէ արդեօք կրնամ իրեւ փեսայ ներկայ գտնուիլ:

Թ. Պ.

## ՏՆՏԵՍԻ ԲԱՐԵԿԱՄԲ

Տնտեսի հրատարակութիւնը սոսկ մարդասիրական գործ մ'ըլլալուն՝ անոր օգնելն ալ մարդասիրութիւն է. վասն որոյ միշտ շնորհակալութեամբ պիտի հրատարակենք անուններն այն պատուական անձանց, որ կը բարեհաճին օգնել մեր թերթի յառաջդիմութեան եւ տարածմանը, նախորդներուն պէս՝ այսօր ալ, կը հրատարակենք գուհունակութեամբ հետեւեալ ցանկն:

Աւագեան Միհրան էֆ. Չարչամպա թաւմիգճեան Նշան » Սեբաստիտ Մալեղեան Ս. Ֆ. Օրիորդ Միջագիւղ Մարինեան Սիմօն էֆ. Վառնա Մէրամէթճեան Սեպուհ » Էտիրնէ Չօպանեան Տիգրան » Պէշիքթաշ Տ. Գաբրիէլեան Գրիգոր » Երիզա Տիվանեան Համբարձում » Սամսօն Քիւրքճեան Միհրան »

Քիւրքճեան էֆէնտի մասնաւոր շնորհակալութիւն կը պարտինք, քանզի ութը քաղաքներու գործակալութեան պաշտօնը անձնուիրաբար ստանձնելէ զատ, այս տարի դարձեալ իր կողմանէ մէկ մէկ տարեկան Տնտես նուիրած է ութ վարժարանաց:

## ՆԱՄԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Տ. Տ. Չ. Ն. Կեմէյիկ. Մեծ Նոր գիւղի համար ձեր ուզած Տնտեսներն

ղրկուեցան այս հատորոյ Ա. Թիւէն սկսեալ:

Թ. Ս. Մ. Պանսումայ. Մեր մասնաւոր շնորհակալութիւն ձեր Տնտեսի Պատ. դործակալութիւնն ստանձնած ըլլալուն համար:

Գ. Տ. Գ. Երիզա. Ստացանք ձեր 10 մարտ 88 քառթ բողալն. որոյ պատասխանն արդէն արուած է ժամանակին ձեզ զրկուած թիւ 4-5 Տնտեսի մէջ:

Թ. Դ. Զիւնկիրա. 15/27 քառթ բոստալով ձեր ուզած Տնտեսն սկսաւ ղըրկուիլ:

Ս. Կ. Ս. Երուսաղեմ. 19 մարտ նամակաւ ստացանք 15 ղըրի. նամակադրով ձեր հաշւոյն. 2 անձանց համար ուղղուած Տնտեսներն պիտի ղրկուին:

Թ. Գ. Տէսկակաճ. 21 մարտ նամակաւ Ա. Ի. Ի համար ուղղուած Տնտեսներն պիտի ղրկուին:

Մ. Բ. Սամսոն. 26 մարտ նամակնիդ ընդունեցինք. շնորհակալութիւն ձեր ազնիւ ջանիցն. Տնտեսի Ա. տարւոյ ձեր պակաս թիւերն մեր քով գտնուածներէն անմիջապէս պիտի ղրկուին, իսկ մնացեալք կրկին տպագրուած ատեն: Մ. Եղբարց Բ. տարւոյ ամբողջ թիւերն ղրկուած են, նոցա թերթերն յետ այսորիկ ձեր ծրարովն պիտի ղրկուին:

Գ. Դ. Տ. Տիարպէիւր. Ստացանք ապրիլի 10 քառթ բողալն. ձեր ուզած թիւերն ամբողջապէս ղրկուած են. պատասխանն արուած է 4-5 թիւ Տնտեսի մէջ:

Թ. Գ. Զմիւռնիա. 26 մարտ նամակաւ ստացանք 21 ղըր. Ի թղթագրով վասն Պ. Պ. եւ Պ. Մ. Ի վեցամսեայ եւ Ձեր տարեկան հաշւոյ. Տնտեսներն 1 թիւէն սկսեալ ղրկուած են ժամանակին:

### ՊԻՏԱՆԻ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ

Սոյն վերնագրոյ տակ՝ տնտեսական, առեւտրական, դպրոցական, տնական, օրինական եւ այլ պիտանի խնդրոց վերաբերեալ հարցումներ՝ հանդիսիս մէջ հրատարակել որոշած ըլլալով, յօժարու-

թեամբ պիտի ընդունիմք մեր բաժանորդաց կողմանէ մեզ ուղղուած այս տեսակ հարցումներ ինչպէս եւ այդ հարցմանց համար եկած պատասխաններն: Հարցմունք թէ պատասխանիք պէտք է համառօտ ըլլան եւ պարզ ընդունաւ գրուած. հրատարակութեան արժանի չը համարուած գրութիւնք նաեւ ետ չեն դարձուիր:

54. Մարած ձայնը բանալու համար ի՞նչ դարման ընելու է:

Երիզա Ն. Յ. ԲէՄԱԼԵԱՆ

55. Կը փափաքիմ գիտնալ թէ միտն ի՞նչ աստիճան զօրութիւն կրնայ տալ մարդուս. եւ բնաւ չուտելն ի՞նչ փնաս կուտայ:

Յ. Ա.

56. Ի՞նչպէս հաղեցնելու է ձիւթը, որպէս զի իւր բնական հոտը չի կորսընցնէ:

57. Կերակուրը լաւ մարսելու համար ի՞նչ ընելու է, կամ վրայէն ինչ գործածելու է:

Տ.

Կեմիկիյիկ

### ԱՐԵՒԵԼ. ՏՆՏԵՍ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Ընդհ. Ժողովոյ չարունակութիւնը ինչպէս ծանուցուած է ներկայ թուոյս մէջ մասնաւոր յօդուածով, տեղի ունեցաւ ամսոյս 10ին, յորում կատարուեցան այլ եւ այլ քուէարկութիւնք եւ ընտրութիւնք ըստ օրակարգի. մանրամասնութիւնքն պիտի հրատարակեմք յառաջիկայ թուով:

### Ա Ձ Դ

Դ Պ Ր Ո Յ

### ԱՆԳՂԻԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

Բ. ԵՐԶԱՆ

Առածանի, Առականի, Նամականի, Բառակրթանք, Խրատականք, Ուսանաւորք, Մանրափեպք, գիտական հաստուածք:

Ս. Մ. ԳԱՍԱՊԵԱՆ

Գիւն քղրակազմին 2 դասեկան

» կազմեալին 2 1/2 »

Կեդրոնատեղին է Վ. Հիսարեան գրատունը, Ուզուն Զարչը, թիւ 10

